

Še o »planini« in »gori«

DR. SVETOZAR ILESIC

Slovenci imamo že blizu sedemdeset let svoje »Planinsko« društvo in svoj »Planinski« vestnik. Že nekaj desetletij se tudi bolj ali manj zavedamo, da smo društvo in časopis pravzaprav napačno imenovali, ker naše ljudstvo z besedo »planina« ne označuje gore, kaj šele visoke, skalnate gore, vzpenjajoče se visoko nad gozd in pašnik ter najmočnejše vabeče k sebi »planince« vseh vrst. Zanj so »planine« samo pašna področja v gorah, velikokrat še pod gozdno mejo, kjer se živina pase poleti, bolj ali manj daleč od svojega zimskega doma.

Toda izraz »planina« za goro, ki ga je zanesel v slovenski knjižni jezik takoj v začetku slovenski meščanski »hribolazec«, se je brž tako udomačil, da ga ni bilo mogoče več čisto izkoreniniti. Slovenski geografi smo sicer v svojih študijah »planini« odmerili primerno mesto, za kar nas je pohvalil celo naš najstrožji »ljudski geograf« Rudolf Badjura, ki nam sicer, včasih bolj, drugič manj po pravici, bere krepke levite. Toda »Planinskemu društvu« in »Planinskemu Vestniku« nismo mogli več in bi tudi ne hoteli odvzeti njunih zaslužnih imen. Nasprotno, ko sem l. 1934 napisal za »Planinski Vestnik« na pobudo dr. J. Pretnarja in pokojnega dr. Arnošta Brileja, ki sta po pravici menila, da je treba v reviji kdaj spregovoriti nekaj tudi o gospodarskem življenju domačinov v planinah, članek o »planinah na Slovenskem«, je pokojni Tomišek v naslovu članka te »planine« označil še posebej kot »planšarske«¹ To mi sicer ni bilo posebno všeč, zdelo pa se mi je po svoje razumljivo. Pozneje je »planina« začela močno motiti naš mladi, podjetni alpinistični rod, ki mu je prava planina kvečjemu izhodišče za njegovo dejavnost. »Planinca« in »planinstvo« je pričel nadomeščati z »gornikom« in »gorništvom« ter je namesto »planinske« organiziral »gorsko« reševalno službo. Vtis pa imam, da s tem preimenovanjem ni čisto uspel, kar pa ni posebna nesreča. V tolažbo alpinistično-gorniškemu rodu in nam vsem samo dvoje. Prvo: tudi »Alpe« (in z njimi »alpinizem«) imajo ime, ki so si ga prilastile za svoje snežne in skalne vrhove z nižjih planinskih pašnikov — saj je beseda »Alpe« prvotno pomenila in pomeni deloma še danes alpskemu, predvsem nemško govorečemu prebivalstvu povsem isto kot naša »planina«, t. j. gorski pašnik. Drugo: tudi »gora« ni dosti boljša od »planine«, saj z njo naše ljudstvo prav tako povečini ne misli tistega, kar bi si želeli »gorniki« — divjega visokogorskega sveta.

Ne nameravam torej niti najmanj začeti znova vojske z »neplanšarskim« planinstvom, če znova začnem malo pogrevati vprašanje »planine« in »gore«. Rad bi samo čitateljem »Planinskega Vestnika« osvežil v spominu pravi ljudski pomen obeh besed. K temu me je napotilo golo naključje.

Po pravici se bo čitatelj začudil, če mu povem, da se je to naključje dogodilo, ko sem pred kratkim listal po strokovni geografsko-zgodovinski knjigi, ki pa je zelo malo »planinska«, saj obravnava — področje Subotice v naši Vojvodini.² V tej knjigi se na široko govori o tem, kako so se na ozemlju Subotice, tam kjer je okrog samega mesta na široko raztresen roj samotnih kmečkih gospodarstev,

¹ »Planšarske planine na Slovenskem«, Planinski Vestnik 1934, str. 16—22.

² B. Peruničić, Postanak i razvitak baština na području Subotice od 1686 godine. Srpska Akademija Nauka, Posebna izdaja, Odelenje društvenih nauka, knjiga 28, Beograd 1958.

t. im. »salašev«, v 17. in 18. stol. naseljevali Bunjevci, ki so jim avstrijske oblasti dodeljevale zemljo, da bi z njimi okrepile »krajino« proti Turkom. Pri tem je večina zemljišča današnjih »salašev« sprva služila za skupno pašo — in na to pašo so skupni pastirji gonili živino vsako pomlad ter temu rekali, da jo ženo »na planinu«. Zaradi pravic »na planinu« je prišlo celo do sporov z mestnim svetom in za poznejši čas, za 19. stol., ko so ponekod pričeli pašnike zasajati z drevjem, je izrecno rečeno, kako je »svako jutro šume značilo jutro planine manje«. Vsekakor nas to preseneti v krajih srbskohrvatskega jezika, v katerem je danes »planina« edini knjižni izraz za našo goro, tako rekoč pozabljen pa je kot označba za planinski pašnik, kaj šele za ravninski.

Ko sem to čital, mi je koj oživela v spominu razprava prof. Melika o »Izvenalpskih planinah na Slovenskem«, ki je izšla l. 1956 v III. knjigi »Geografskega zbornika« Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Ne spominjam se, ali je »Planinski Vestnik« Melikove »Izvenalpske planine« zabeležil. Vsekakor so »izvenalpske« planine z vidika umestnosti izraza »planina« za naše visoke gore še nekaj hujšega kakor svoječase »planšarske« planine. Naj si jih vsak »planinec« prečita! Opozorile ga bodo ne samo, da imamo kraj Planina na robu znanega notranjskega kraškega polja (ki nima kdovekaj opravka s »planinstvom«), da imamo trg Planina v hribih na Kozjanskem, ki tudi ni kaj posebno visoko, da so tudi sicer nižji hribi naše domovine še polni »Planin«, »Planj«, »Planic« itd. Melik nam je v svoji študiji poleg krajevnihih imen zabeležil še celo vrsto drugih znakov, ki kažejo, da se je nekdaž živina pasla po »planem« svetu tudi izven današnjih visokih »planin« in da so naše pesmi o »planin'cah« in »košenin'cah« morda nastale nekje niže in ne visoko pod snežniki. Študija »Izvenalpske planine« nam je skratka še enkrat pregledno in nazorno pokazala, kako beseda »planina« po svojem prvotnem pomenu nikakor nima nujno opravka z goro, kaj šele z visoko goro, temveč je sprva označevala skoraj vsak velik, morda že po narodi plan ali vsaj redkeje z drevjem zarasel prostor izven stalnih naselij in obdelanega zemljišča.

Nimam pregleda, ali in kje je kdo od naših ali drugih slavistov zadnji čas kaj pisal o »planini«. Toda ob Peruničičevi knjigi in ob Melikovi »Izvenalpskih planinah« sem se spomnil na kratko razpravo, ki sem jo čital o tem že pred več ko 25 leti. Študijo, po kateri sem zdaj znova z zanimanjem posegel, je napisal bolgarski geograf Gunčo St. Gunčev.³ Zbral je v njej podatke o krajevnihih označbah »plan«, »plana«, »planina«, »planščica«, itd. širom po slovenskih deželah. Podatki so, kolikor morem presoditi, le sporadični in pomanjkljivi, pa vendar zadostni, da potrde, da so te besede — in še posebej beseda »planina« — pomenile in deloma še pomenijo pri vseh slovanskih narodih zložen, precej uravniljen, plan svet brez drevja, morda slabo ploden za obdelavo, pač pa primeren za pašo. To docela ustreza prvotnemu, deloma še današnjemu pomenu te besede pri Slovencih. Če so naše današnje »planine« omejene samo na višje lege, je pač krivo to, da so se samo še tam obdržala taka pašna področja. Da pa so bila nekoč tudi mnogo niže, nam je lepo pokazal Melik. Postranskega pomena je pri tem, ali je v korenu »plan« etimološko bolj vsebovana misel na zložnost in uravnjenost sveta ali na njegovo brezdrvesnost. Vsekakor je bila »planina« že v začetku prostor brez gozda, pa bodisi da je bila takšna že po narodi (n. pr. na kraškem Planinskem polju ali nad gozdno mejo v Alpah) ali pa jo je izkrčil šele človek.

³ Gunčo St. Gunčev, Plana-planina. Prinos k'm istoričeskoto razvitie na slavjan-skite zemepisni imena. Godišnik na Sofijskija Universitet, istoriko-filologičeski fakultet, knj. XXVII, 6, Sofija 1931.

Zdi se, da se je prvotni pomen besede »planina« med vsemi slovanskimi ljudstvi najčisteje ohranil pri Slovencih. Vendar čitamo, da tudi v Karpatih, zlasti ukrajinskih, »polonina« (na Čehoslovaškem tudi »planina«) dosledno označuje planinske pašnike (Gunčev, str. 10). Pri Južnih Slovanih razen Slovencev, zlasti pri Bolgarih, Makedoncih in Srbih je »planina«, vsaj na prvi pogled, izgubila svoj prvotni pomen in postala enostavno sinonim za goro. Tega ni težko razložiti, saj se večina najvišjih gorâ v krajih, ki so jih naselili ti južno-slovanski narodi, vzpenja ravno še v višine, ki so še primerne za poletno pašo, ker so po vršinah brez gozda, pa po navadi celo zelo zložne in neskalovite, pač v vsakem pogledu »plane«. Kljub temu pa se da tudi pri teh narodih še dobro zaslediti prvotni pomen besede kot označbe za zložne gorske pašnike. Ohranjen je kot tak še pri Bolgarih, Makedoncih in Srbih, ne samo v zgodovinskih virih, temveč tudi v živem jeziku. O tem nam ne govori samo Gunčev (str. 11–12), marveč se o tem prepričamo že, če n. pr. samo bežno pobrskamo po geografskih študijah o višinskem pašništvu v naših južnih krajih. Tako n. pr. v gorah zapadne Makedonije, ki smo se jih sicer navadili označevati v celoti kot »planine« (Bistra, Stogovo, Korab itd.), »planina« med ljudstvom ne pomeni celotne gore, temveč posamezna pašna področja, zavzemajoča povirje neke reke, malo kraško polje ali kaj podobnega. Bistra je n. pr. razdeljena po grapah ali dolinah; tudi pastirsko življenje po planinah se označuje kot »planinovanje«. ⁴ Nasprotno je značilno, da se v tistih gorah na našem jugu, ki se vzpenjajo nad pašno mejo (na Durmitorju, na Komovih, v Prokletijah) izraz »planina« nikjer ni prijel kot živa topografska označba za vrhove, slemena ali planote, ampak kvečjemu kot več ali manj knjižna označba za celoto. Pač pa so ga, kakor smo videli, doseljenci z juga zanesli celo v ravno Vojvodino!

Hkrati s »planino« je pri Bolgarih, Makedoncih, Srbih in deloma pri Hrvatih tudi »gora« spremenila svoj pomen. Ko je »planina« pričela pomenjati goro, je »gora« vedno bolj začela označevati gozd, seveda gorski gozd, gozd v strmem pobočju — teman in širok, ki se morda šele visoko gori odpre v »planino«. Kdo, ki pozna srbsko simfonično glasbo, se ne spomni pri tem na Konjovićevo »Kestenovo Goro«, ob kateri nam glasbena misel počasi raste ob rahlo vzpetem in rahlo razgibanem kostanjevem gozdu počasi navzgor, dokler »gora« vsa ne buči okrog nas? In makedonska pesem, v kateri »starata majka« vabi sina Stojana, ki mu je »srce polno s jadovi«, naj odide v gozdove k hajdukom:

»Ja otidi, mili sinko, v gora zelena,
tam ke najdeš, bre Stojane, verna družina«.

»Gora« in »planina« sta si torej na našem jugu močno v nasprotju. Kjer se »gora« neha, se »planina« pravzaprav šele začne. Slovanski naseljenec Balkanskega polotoka je svoj pomen »planine« kot planega pašnega področja prenesel na odprte vršne planje gorâ, kjer je pasel živino; »gora« pa, ki mu je sprva kakor vsem drugim Slovanom pomenila višjo, markantnejšo vzpetino, mu je začela pomeniti gozd, saj so bila gorska pobočja v njegovi balkanski domovini visoko navzgor, če ne do vrhov, porastla z gozdom. In ta gozd, ta »gora«, je bila vsaj tako kot po svoji strmini in vzpetini tudi po svojem gozdu v ostrem kontrastu z nižjim svetom, svetom dolin, ravnin, nižjih teras, dobrav in goric, ki je bil že ves ali povečini plan, v njivah, travnikih in pašnikih.

⁴ Gl. Prilozi za poznavanje stočarstva na našim visokim planinama. Posebna izdaja Geografskog društva, sv. 12, Beograd 1932, str. 6, 7, 15.

Toda tudi pri Slovencih »gora« in »planina« ne pomenita isto, pa tudi vsaka od njih variira svoj pomen. Res smo Slovenci »goro« z Rusi in severnimi Slovani vred obdržali v glavnem v prvotnem pomenu. Še posebno velja to za naš ljudskem jeziku »gora« ponekod rahlo spremenila ali zožila svoj pomen, in sicer v »planini« čisto nasprotnem smislu. Že Pleteršnik navaja pri »gori« tudi pomen »Bergwald« in opozarja s tem v zvezi na značilni izraz »v goro iti po drva«. Res gremo pri nas marsikdaj »v goro« namesto »na goro«. V teh primerih se je pač tudi v slovenščini pomen besede »gora« vsaj približal označbi za gozd. Označuje nam goro, ki je do vrha porastla z gozdom, velikokrat celo le eno samo gozdnato stran gore. Vsekakor se taka »Gora« markantno razlikuje od svojega sosledstva ne samo po svoji višini in strmimi, temveč tudi ali predvsem po svoji gozdnatosti. Kako je v tem zgovoren že površen pregled »Gorâ« po slovenskem krajevnem imenoslovju!

Predvsem bo »gornike« med nami zanimalo, da je teh »Gorâ« mnogo več v sorazmerno nizkem hribovitem ali celo gričevnatem svetu, le če je kaj prida porastel z gozdom, kakor pa v visokogorskem. Po visokih vrhah nad prirodno gozdno mejo so »Gore« sploh le redke izjeme (Turska Gora, Mrzla Gora, Podrta Gora), pa še pri teh smo lahko v dvomih glede njihove izvirnosti in starosti. Mnogo pogostejše so že v visokem alpskem svetu »Gore« v nižjih legah, čisto v gozdnem pasu, skoraj presenetljivo dosledno nekako v višinah od 1200 do 1500 m (n. pr. Črna Gora 1378 m in Srednja Gora 1369 m nad Zgornjo Radovno, Počanska Gora 1257 m južno pod Poreznom, Potoška Gora 1274 m nad Pred-dvorom, Kriška Gora 1482 m nad Križami pri Tržiču, Breška Gora 1207 m ob Dobrči, vstran od Breške »planine«, Velika Gora 1394 m nad Slovenjim Plajberkom na Koroškem, Napska Gora 1492 m in Brška Gora v slovenski Ziljski dolini, obe tik nad planim svetom Brške »Planine«).

Največ »Gorâ« pa je pri nas celo izven visokega alpskega sveta, v nižjem hribovju, pa tudi v gričevju. Tam označuje »Gora« povsod, ne glede na to, ali gre za ime naselja, hriba, pobočja ali planote, predele, ki se razlikujejo od svoje okolice tako po višini, vzpetosti in strmimi kot po gozdnatosti, navadno celo bolj po le-tej. Zato »Gorâ« brez gozda pri nas sploh ni, pač pa so gozdnate »Gore«, ki bi po svoji obliki komaj zaslužile to ime, saj so včasih neizrazite, široko plečate ali celo planotaste.

Najobsežnejše naše »Gore« so tiste na široko vzpete, markantne, s svojimi sklenjenimi gozdnimi kompleksi značilno osamljene vzpetine sredi nižjega, močnejše naseljenega in obdelanega, navadno terciarnega goriškega sveta. Nekateri med njimi so res že po obliki markantne gozdne gore (Rogaška Gora, Konjiška Gora), druge pa zložnejše gozdnate planote in višine (Mala in Velika Gora na Dolenjskem, Opatova Gora, Blaševa Gora in Ravna Gora na Gorjancih, ki se itak s hrvatske strani kot celota označuje kot Žumberačka »Gora«). Osamele, obsežne »Gore« te vrste se iz Slovenije nadaljujejo na Hrvaško, tudi tam ponekod kot markantne osamele vzpetine (n. pr. Zagrebška »Gora« s svojim Prigorjem in Zagorjem, pa Petrova Gora), drugod kot manj očiten gozdni svet, ki je nad svojo plano okolico manj izrazito vzpet (nizka, široka Babina Gora in Loskunjska Gora jugovzhodno od Karlovca, gozdnata Skradska Gora ob Korani itd.). Zaradi svoje obsežnosti so takšne »Gore« kar male geografske regije zase.

Podobnega značaja so »Gore« našega notranjega visokega kraškega sveta. Same planote jih sicer nimajo, pač pa njihovo obrobje, ki s svojimi gozdovi pomeni za bližnje, nižje, bolj naseljene in svetlejšje kraje značilno temno »Goro«. Posebno rado se drži to ime tistih robov gozdnatih višavij, kamor je kasneje

prodrla v posameznih celicah stalna, čeprav redka naselitev. Take so široke koroške »Gure« med Rožem in Vrbskim jezerom, take so »Gore«, ki se vzpenjajo na severnem Goriškem ter se končujejo nad Vipavsko dolino z »Goro« Trnovskega gozda (Angeljska Gora, Križna Gora itd.). Svoje široko ime so nedvomno dobile kot višje gozdne (ne »planinske«) pokrajine v nasprotju z nizkim, svetlim, močno planim svetom na Vipavskem in okrog Gorice. »Gora« se imenujejo tudi pobočja Snežniškega masiva severovzhodno nad Žabičami. Podobno se v gorenjsko Jelovico nad Dražgošami širi in vzpenja Dražgoška Gora, v pobočja nad Osilnico ob Kolpi proti Borovcu pa Borovška Gora. V svojem osrčju kajpada niti Jelovica niti Kočevske planote niti sosednja Suha Krajina »Gorâ« ne poznajo. Povsod so samo na njihovem obrobju, v kontrastu z izkrčenim nižjim svetom: na obrobju Kočevskega višavja je nad Belo Krajino Mirna Gora in nedaleč od tam značilna Sredgora, visoko nad suho dolino pri Nemški Loki je Bukova Gora, v zgornji dolini Črmošnjice pod Rogom Nova Gora; nad gozdnatim robom Suhe Krajine nad Žužemberkom je Stara Gora, na drugem kraju je slovita Ilova Gora, pa tudi na robu nad povirjem Cerknišnice severozahodno od Blok je zaselek Gora. Ni naključje, da je tudi večina naših Podgor in Podgorij, pa naj so to že imena za kraje ali za manjše pokrajine, ob izrazitih mejah med nizkim, naseljenim svetom in širokimi gozdnimi »gorami« regionalnega obsega, čeprav se te same vedno ne imenujejo tako. Takšno je Podgorje pod Čičarjio nad Koprrom (ime vasi, ki pa lahko dobro označuje tudi regijo, t. im. Podgorski Kras), takšno je novomeško Podgorje pod Gorjanci, takšna Podgora pod Snežnikom pri Ilirski Bistrici. Podgora je tudi na južnem kraju Loške doline, ob robu gozdov, nadalje v ozkem hodniku med gozdnimi planotami na prehodu iz Ribnice v Kočevje, pa severno od Pregrada pri Kočevju, tudi na robu planega sveta pod Rogom. Tudi jugozahodno od Prečne, pod Ajdovsko planoto, je značilna Podgora.

Pa ne samo gozdnato obrobje naših kraških višavij spremljajo »Gore«; tudi obrobje tistih naših višjih hribovij, ki so sestavljena iz nepropustnih kamenin in zato normalno preoblikovana po vodah, ni čisto brez njih. Če pozna n. pr. osrčje Pohorja in drugega hribovitega sveta v Pohorskem Podravju samo »Vrhove« in »Kope«, se na prehodu v dolinska, že od nekdaj naseljena in odprta področja, tudi tam pojavijo »Gore«, tako nad zgornjo Dravsko dolino (Libeliška Gora, Črneška Gora) kakor nad jugovzhodnim podgorjem Pohorja (Tinjska Gora, Okoška Gora, Loška Gora in Bukova Gora nad Zrečami itd.). Podobna je Podgora pod Uršljo Goro okrog Kotelj. »Gora« je nadalje na avstrijskem Koroškem, na obronkih Svinje nad Vovbrami (Vovbrška Gora). Zato smo svet v njenem vznožju lahko geografi kar primerno imenovali (Velikovško) Podgorje.

Na podoben način so verjetno dobile svoje ime tiste naše »Gore«, ki zavzemajo manjše kraške planote ali druge gorske ravnate vstran od starih naseljenih ravnin in dolin, a so se na njih sredi gozdov zakoreninile manjše, odročne naseljene celice. Le-te so se po navadi razporedile okrog gorske cerkve in se imenujejo po njej (Šenturška in Štefanja Gora nad Cerkljami, Gabrška Gora nad Poljansko dolino, Križna Gora nad Škofjo Loko, Šentviška Gora na Tolminskem, Gora nad Idrijo, Gora na Slivni pri Moravčah, Limbarska Gora, Gore nad Širjem nad Zidanim Mostom). Velikokrat so te »Gore« kot reliefne oblike kaj malo izrazite, bolj slemena ali celo planote kot »gore«; mnogo značilnejša je zanje odročna, nekaj višja lega in poraslost z gozdom. Povezanost s cerkvijo »na Gori« je še tesnejša pri tistih »Gorah«, ki so tudi reliefno markantne in osamljene, pa so ravno zato na njih zgradili cerkve. Jasno je, da imajo tudi one hkrati vse značilnosti »gozdne« gore (Šmarna Gora, Gora Oljka v Savinjski

dolini, Gora nad Malenskim Vrhom v Poljanski dolini, Planinska Gora pri Planini, Križna Gora pri Ložu, Gora sv. Ahaca nad Turjakom, Stara Gora in Svete Gore ob Bistrici na Sotelskem itd.). Zaradi cerkve so ljudje pogosto z nazivom »Gora« podkrepili očitnost sicer razmeroma skromne, reliefno ne kaj posebno markantne vzpetine, ki bi bolj zaslužila naziv »Gorica« kot »Gora« (n. pr. obe Zalostni Gori, pri Preserju in pri Mokronogu, Ptujška Gora). Velikokrat je v bližini višja in izrazitejša vzpetina, ki pa ni »Gora«, temveč »Vrh« ali »Hrib«.

Mimo takih primerov nas vodi pot k neštetim »Goram« po našem še nižjem hribovitem in gričevnatem svetu, kakršnega je posebno dosti po Posavskem hribovju, po Dolenjskem, pa v krajih med Savo in Sotlo. Res je sicer v tistih naših pokrajinah, ki imajo že čisto značaj goric, sestavljenih iz usedlin terciarnega morja, »Gorâ« malo ali nič, saj za taka imena ni niti reliefnih razlogov, pa tudi gozd ni nikdar imel takega značaja in take vloge, da bi mu ljudje rekali »Gora«. Tam pač prevladujejo »Gorice« ali »Gorce«, pa »Bregi« ali »Vrhi«, tudi ti pogosto že v prenesenem pomenu za vinograd. Tako je n. pr. terciarni brdoviti svet na Vipavskem in v Brkinih brez »Gorâ«, čeprav segajo Brkini v višine do 800 m. »Gore« se pač na Primorskem pričenjajo šele v starem gozdnem svetu Trnovskega gozda. Brez izjem pa tudi tam ni: goriško predmestje Podgora je pomaknjeno tik pod najbolj markantne gozdnote obronke Goriških Brd in blizu tam, v flišnih »brdih« Beneške Slovenije je Stara Gora s svojo slavno cerkvijo. Take izjeme, navadno v zvezi s cerkvami, so tudi ponekod v čisto goriškem svetu na našem panonskem vzhodu. Razen Ptujške Gore spada med nje še Stara Gora pri Vidmu ob Ščavnici v Slovenskih goricah s cerkvijo Sv. Duha.

Vendar so to za pokrajine, kjer docela prevlada enakomerno razgibani svet goric, le izjeme. Kjer pa se med takšne gorice mešajo krajevno markantnejše vzpetine iz trših plasti, bodisi terciarnih ali starejših, in kjer se je takih vzpetin trdovratneje držal ali se še drži gozd, so »Gore« kar na gosto posejane. Marsikatera med njimi je s svojo strmino na prisojajh priklicala v življenje vinograde, pa je njeno ime skoraj prevzelo vlogo vinorodne »Gorice« (n. pr. slovita Trška Gora pri Novem mestu, pa Dobljška Gora nad Črnomljem, cela vrsta Vinskih Gorâ od Šaleške doline do Sotelskega, povsod značilno na periferiji vinorodnega sveta proti gozdu). Takih nizkih »Gorâ«, takega »gorskega« drobiža, ki prav gotovo nima nič opravka z »gorništvom«, pač pa ga je ponekod včasih imel z »gorskimi bukvami«, vinogradniškim pravom, kar mrgoli po nižjem Posavskem hribovju vse tja do Sotelskega. Tako so na poti »od Litije do Čateža« Gabrska Gora, Stara Gora in Čateška gora, blizu tam je Nova Gora pri dolenjskih Moravčah, pod Kumom je visoko gori Kozlova Gora, v hribovju proti Sevnici in Krškemu so Bruniška Gora, Živa Gora, Zajčja Gora, Pijana Gora, Nova Gora, Brezovska gora, Nemška Gora in krška Trška Gora. »Gore« se nadaljujejo tudi onstran Save: pod gozdovi Orlice je več zaselkov z imenom Gora, v okolici Podsrede pa so Stara, Nova ter Olimska Gora. Tudi Podgore so tam (od Pišec proti Bizeljskemu), pa Podgorja (jugovzhodno pod Lisco) in Zagorja (za Bohorjem na Kozjanskem, Zagorje ob Savi). Še bolj proti severovzhodu je precej »Gorâ« na prehodu iz Haloz v gozdnati Macelj: tam sta Brezna Gora in Kamena Gora, bolj na vzhod pa še 677 m visoka, že kar razsežna Ravna Gora s Kameniškim »Podgorjem« na jugovzhodni strani. Slika se nadaljuje tudi dalje na hrvaško stran: še jugovzhodno od Varaždina, v goricah proti Varaždinskim Toplicam, se pojavita Gora (355 m) in Nova Gora, obe že v obsegu večjih gozdnih kompleksov nad planimi goricami in dolinami; onstran Bednje,

v Kalniku, kjer gozdnata pobočja ne pomenijo več ostre razlike z okolico, tudi krajevnega imena »Gora« ni več, čeprav je svet višji.

Velik del nizke vzhodne in severovzhodne Slovenije je torej poln »Gorâ«. Da so te »Gore« kaj skromne in nizke, ni nič čudnega, saj v tamošnjem svetu drugačne ne morejo biti. Bolj nas iznenadi, da srečamo nizke in skromne »Gore« tudi sredi visokega gorskega okvira v osrčju Ljubljanske kotline. Na njenem severnem robu že Šenturška in Štefanja Gora v primeri s svojim visokim zaledjem nista posebno visoki. Kaj šele vasica Gora pri Komendi, komaj kaj dvignjena nad plano ravnino v gozdnati rob nizkih, terciarnih Tunjiških Dobrav. Ta pač ni dobila svojega imena zaradi markantne vzpetosti. Tudi bližnja dolga vas Podgorje pri Kamniku ga ni dobila po bližnjih snežnikih, temveč — podobno kakor goriška Podgora — po svoji legi, po obronkih Tunjiških Dobrav, ki so sicer le rahlo vzpete, pač pa se na njih z ostro mejo prično obsežni gozdni kompleksi.

Kar dobro je, da se ta naš kratki polet po slovenskih »Gorah« konča tu, na pragu visokih Kamniških Alp, pa vendar tako nizko, skoraj čisto v dolini. Pokazal nam je, da večina naših »Gorâ« ni višja, temveč nižja od »Planin«. S te strani se torej lahko mirne duše držimo tradicionalnega »planinstva« s »Planinskim društvom« in »Planinskim Vestnikom«, ki jim z »goro« pač ne moremo pomagati k točnejšemu imenovanju.

Zima na Komni

(ILUSTRIRANA PISMA MOJEMU SPOMINU)

JOŽE HUMER

Dragi prijatelj!

Počasi prebiraj vrstice tega pisma! Ne nagni neučakano njegovega soka! Lep čas je že, odkar sem ti ga zadnjič ponudil. Odvadil si se pač medtem sladke kapljice.

Lej, takle je bil dan:

Iz same grde stare navade in grde mlade porednosti smo tudi novemu bohinjskemu taxi-avtu rekli: Kozamurnik. Na vso srečo mojster Resman tega ni slišal. Na vso smolo pa tudi zaradi cene ni hotel prav nič slišati. A bili smo vendar prijatelji. Dekleti — moji dekleti, saprabort! — sta ga vedro zapeljevali, jaz sem zoper vso svojo moško voljo prav bolezensko zdehal, oče Resman pa je vozil po svojih cestah, kot bi se kdo v lastni postelji obračal. Tako je domač v tem koncu s svojim vozičkom vred, da se še srnama, glej, kar nič ne mudi ob kraj ceste. A da bi se bali, koga neki? Ata Resman je prijazen možak.

Zgodaj je še bilo in megla je tudi bila, kakršna se za bohinjsko spodobi in kakršna Ljubljančana na dom spominja. Pred kočjo pri Savici se je Resman ogledal proti nebu, pa češ: »Danes ni nič kaj posebne megle.« Kakor štajerski kmet: A, nič prida letina ni, preveč je sadja, se bo škoda delala.

Toda zares, sivina se je razpredala. Komarča se je pošev smejala v vsej svoji širini, kod da jo žgečkamo po podplatih. Na zidinah nekje nad carstvom Črnega jezera pa je že čepel rdečkast košček sonca.

Ogledali smo si slap Savice. Pravzaprav smo si ogledali, kako ga ni. Glej si Črtomir, glej Bogomila: Od te lepote še iz vajinih dob — kaj je ostalo? Le dolga,